

М.Вінграновський "Первінка". Важке становище українського селянства в роки Другої світової війни.

Іванова Г.В.,
учитель української мови та літератури
Первомайської ЗОШ I-III ст. №1

5 клас (позакласне читання)

Тема. М.Вінграновський "Первінка". Важке становище українського селянства в роки Другої світової війни

Мета:

- ✓ поглибити знання учнів про життя і творчість М.Вінграновського; за допомогою оповідання "Первінка" формувати в учнів уявлення про важке становище людей у роки Другої світової війни, розкрити й пояснити мотиви поведінки героїв твору;
- ✓ розвивати читацьку культуру, навички виразного читання, вміння логічно мислити, спостерігати, узагальнювати, робити висновки;
- ✓ виховувати почуття співпереживання, повагу до людей, які зазнали лихоліття війни.

Тип уроку: урок вивчення та аналізу художнього твору,

Обладнання: портрет письменника, тексти оповідання, буктрейлер до книги <https://www.youtube.com/watch?v=4dc97PtNDh8>

(Рябикіна А.В., учитель української мови та літератури Первомайської гімназії)

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань учнів

1. Бесіда :

- Що вам відомо про Другу світову війну, участь України в ній?
- Як ви уявляєте тогочасні події?
- Які твори про цю війну ви читали?

2. Пояснення вчителя

Неспинно спливають роки. Усе глибше відходять в історію грізні роки Другої світової війни. Давно відлунали канонади запеклих боїв. Поросли травою окопи, над землею сходять мирні світанки. Щороку 9 травня ми несемо квіти ветеранам, схиляємось у пошані перед пам'ятниками загиблим солдатам, дякуючи за мирне небо, за життя, за щастя і свободу, за нашу вільну Батьківщину.

Люди старшого покоління ніколи не зможуть забути, скільки горя і страждань принесла війна. З перших же її днів кожен вважав своїм обов'язком захистити рідну землю. Дуже важко жилося тим, хто залишився в тилу. А це старі діди, жінки та діти. Вони виживали, як могли, тримаючи на своїх плечах сім'ї та господарство. Одинадцяти-дванадцятирічні хлопчачки часто повинні були виконувати всю чоловічу роботу по господарству.

III. Повідомлення теми та мети уроку, представлення очікуваних результатів уроку

Сьогодні відбудеться знайомство із оповіданням Миколи Вінграновського "Первінка", яке допоможе нам краще зрозуміти важке становище людей у роки Другої світової війни, розкрити й пояснити мотиви поведінки героїв твору. Ми переконуємося, що і в лихолітті людина не втрачає людської гідності, високих моральних цінностей, тобто залишається Людиною.

- Що ви очікуєте дізнатися чи навчитися на уроці під час вивчення зазначеної теми?

IV. Сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу

1. Слово вчителя

Зверніть увагу на портрет, розміщений на дошці. Це автор оповідання "Первінка" – Микола Степанович Вінграновський.

2. Евристична бесіда:

- ✓ Чи вперше ви чуєте ім'я Миколи Вінграновського?
- ✓ Які твори письменника ви вже читали?
- ✓ Що ви знаєте про життя Миколи Степановича?

3. Повідомлення вчителя

Ми маємо всі підстави пишатися тим, що знаємо ім'я поета, прозаїка Миколи Вінграновського, а також тим, що є земляками цієї талановитої людини, адже свої дитячі роки він провів саме в Первомайську, на сонячному Богопільлі, красу якого потім не раз оспівав у своїх поезіях. Він є людиною з великої літери, майстром художнього слова, витонченою натурою, неперевершеним актором.

Рік народження Миколи Вінграновського – 1936-й. Саме цей рік дав українській літературі Івана Драча, Володимира Підпалого, Віталія Коротича. Роком раніше народилися Василь Симоненко і Борис Олійник, роком пізніше – Євген Гуцало. Майже всі ті, кого назвали поколінням "шістдесятників", хто разом із трохи старшими Григором Тютюнником, Ліною Костенко, Дмитром Павличком, Віктором Близнецем і трохи молодшими Валерієм Шевчуком, Володимиром Дроздом та іншими ознаменували нову хвилю в українській літературі, визначали обличчя молодого тоді літературного покоління. Їх називали "дітьми війни".

Справді, на їхнє дитинство випали тяжкі випробування воєнного лихоліття та повоєнної відбудови. І ці враження потім лягли в основу багатьох їхніх творів.

Під час Другої світової війни Микола Вінграновський був іще дитиною. Але враження про воєнне лихоліття-розруху, голод, очікування батька з фронту, важку працю на відбудові господарства залишилися на все життя. Страждали не лише люди, а й тварини, що були поруч. Часто вони ж і допомагали, підтримували, як, наприклад, корова-годувальниця, вірний собака з твору "Первінка".

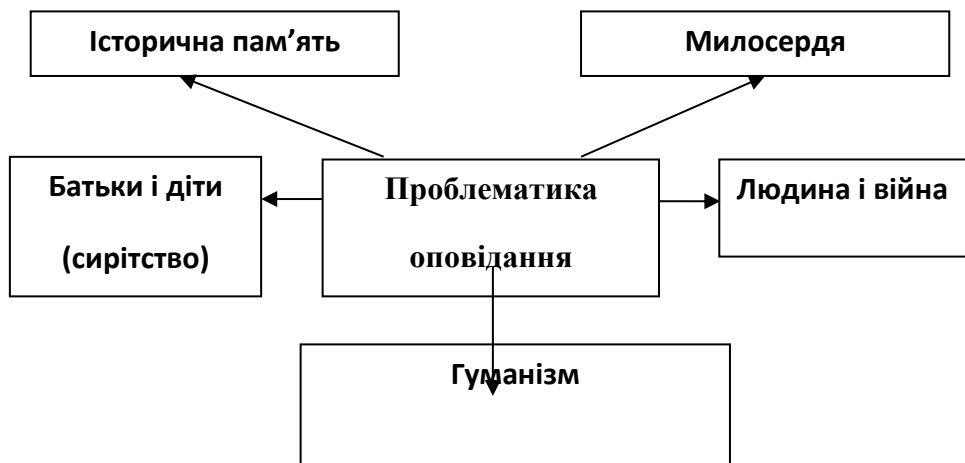
4. Гра "Сюжетний ланцюжок" (*переказ учнями змісту твору за епізодами*)

5. Бесіда за змістом твору

- 1) Так про кого ж твір "Первінка" — про людей чи про тварин?
- 2) Чому мати доручила своєму малолітньому синові таку відповідальну й важку справу — купити корову і привести її з містечка в село?
- 3) На Миколці, як і на багатьох інших людях, був поганий одяг, дране саморобне взуття. А на узбіччі дороги лежало багато нечистого доброго одягу. Чому його не брали?
- 4) Уявіть, що ви самі йдете вночі дорогою з базару додому (такою, якою ішов герой). Опишіть свої почуття й переживання.
- 5) Як ви думаєте, чи був родичем Миколчиній сім'ї дід Ратушняк? Як пояснити ставлення до хлопця Марії?
- 6) Чому Собака пристав до хлопчика з коровою, хоч навкруги було багато їжі? Як він зреагував на появу Миколчиного батька, не дивлячись на те, що ніколи його не бачив?
- 7) Яку таємницю зберігав дід Ратушняк усю війну, сам, напевно, голодуючи?
- 8) Як змінився настрій селян, жінок-удів, коли вони почали носити зерно?
- 9) Прокоментуйте діалоги колгоспників із лейтенантом та генералом. Про що вони свідчать?
- 10) За допомогою "усного малювання" покажіть, як селяни орали літаком.
- 11) Виразно прочитайте і прокоментуйте той абзац із твору, який найбільше вразив вас.
- 12) Що хотів донести цим твором до читачів Микола Вінграновський? Яка ж основна думка твору? (*Про безглуздість війни, про її жорстокість, а зокрема про раннє дорослішання дітей війни. Війна вкрала їхнє дитинство. Війна — це завжди горе, сльози, кров, смерть.*)

6. Колективне складання схеми про проблематику твору

Які ще проблеми піднімає автор у цьому творі, окрім раннього дорослішання дітей війни?

7. Вправа "Я - письменник"

У своєму оповіданні М. Вінграновський не подає портретної характеристики Миколці. Опишіть, яким ви уявляєте Миколку (зовнішність, вдача, у яких вчинках вона проявилася)?

8. Робота над характеристикою головного героя твору.

— Доведіть за допомогою висловів із тексту, що Миколка має зазначені риси характеру (учні заповнюють таблицю).

Риси характеру	Цитати (або їх переказ)
відповідальний	йому доручили купити корову
сміливий	пішов сам за 12 км до містечка, повертався вночі по страшній дорозі, ночував у степу
розсудливий	взяв каміння од собак
Добрий	турбувався про матір, корову, не прогнав Собаку
працьовитий	рвав щавель, годував корову
чуйний	переживав за свою родину, за батька, що був на фронті
обережний	не брав речей, які могли бути заміновані
спостережливий	під час повітряного бою сховався у воронці
досвідчений	добре знав за прикметами довгу дорогу додому

V. Закріплення вивченого матеріалу

1. Вправа "Займи позицію"

Уважно прочитайте уривок від слів "Але дві корови були продані..." і до слів "Тепер вона була його, їхня, домашня, і з цієї хвилини корівка сподобалася йому на все життя...". Що спонукало Миколку купити саме таку корову? Прочитайте варіанти відповідей і оберіть власну позицію, прокоментуйте свій вибір.

а) не було іншого вибору;

- б) почуття обов'язку перед матір'ю;
- в) ціна;
- г) почуття жалю до нещасної тварини;
- д) співчуття до тітки, яка продавала корову.

2. Запитання до учнів

- Поясніть, чому письменник дав оповіданню таку назву?
- Чому так рано під час війни дорослішали діти?
- Чи зміг би хтось із вас бути таким, як Миколка?
- Чи був у вашому житті випадок, коли ви вчинили, як доросла людина? Розкажіть про це?

VI. Підсумки уроку, оцінювання

Діти війни. Скільки випало на їхню долю! Поневіряння, голод, холод, втрата близьких і рідних. І все це вони змушені були витримати, перенести, всім переболіти, передчасно розлучившись із найкращою порою життя — дитинством. Війна зробила їх дорослими. Оповідання Миколи Вінграновського "Первінка" переносить нас у той далекий останній рік війни. У старенькій напівзруйнованій хаті жила жінка Марія та її троє дітей, найстаршому з яких — Миколці — було всього дванадцять років.

Хлопчик був не за роками серйозний, кмітливий, адже він – старшенький у сім'ї. Війна відразу зробила його дорослим. Він розумів, яка відповідальність на нього покладалася. Попереду було мирне життя. А в тому, що дожили до нього, неабияку роль відіграв хлопчик, ще дитина, але дитина, яку дорослою зробила війна.

Гра "Побажання"

– Що б ви хотіли побажати один одному після сьогоднішнього уроку? (Діти висловлюють свої побажання один одному, наприклад: "Я бажаю, щоб люди більше ніколи не знали війни та горя")

VII. Домашнє завдання

Скласти уявний діалог з Миколкою або написати твір-мініатюру "Чи хотів би я мати такого друга, як Миколка?".